

καὶ ἡ περὶ τῶν *Τάφων τῆς Ἀργολίδος*. Οὐδὲν ἴσως ἔβλαψε τὴν νεωτέραν ἡμῶν ἐλληνικὴν φιλολογίαν ἐν γένει, ἰδίως δὲ τὴν ποίησιν, ὅσον ἡ πολιτικὴ. Ἡ πολιτικὴ ἀπεξέφραξε καὶ κατεμάραντε τὰς εὐγενεστέρους δυνάμεις τοῦ νέου ἐλληνικοῦ ἔθνους, καὶ αἱ Μοῦσαι οὐδέποτε ἔμειναν ἥσυχαι καὶ ἀνεπηρέαστοι ἀπ' αὐτῆς. Ἡ πολιτικὴ εἶνε ἔργον καὶ μέλημα τοῦ παρόντος· ἀλλ' ὁ θέλων ν' ἀφισιωθῇ εἰς τὴν λατρείαν τῶν Μουσῶν, ἃς ἀποσκορακίσῃ μακρὰν ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν πολιτικὴν, ἐνθυμούμενος, ὅτι αἱ Μοῦσαι εἶνε θυγατέρες τῆς Μνημοσύνης, ὅτι ὁ ποιητὴς τότε εὐρίσκει τὴν ἀλήθειαν, οὐ μόνον τὴν ἱστορικὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν ποιητικὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων, ὅταν διὰ τοῦ χρόνου καταστήσῃ αὐτὰ ἀντικείμενον τῆς μνήμης, τῆς Μνημοσύνης. Τὰ πράγματα βλεπόμενα ἀπὸ τῆς περιωπῆς τοῦ παρόντος, φαίνονται θαμβὰ καὶ παραμορφωμένα, διότι, καθὼς ὀρθῶς παρατηρεῖ σοφοῦ ἄνδρος, τοῦ Ἀλεξάνδρου, σοφὸς ἀδελφὸς ὁ Γουλιέλμος Οὐμβόλδος, ὁ θέλων νὰ κρίνῃ τὸ παρὸν καὶ εὖρῃ τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ, ὁμοιάζει μὲ ἄνθρωπον, ὅστις θέλει νὰ ἴδῃ ποῖον σχῆμα ἔχει ἡ νεφέλη, ἐν ᾗ ἴσταται ἐντὸς αὐτῆς (1). Διὰ νὰ ἴδῃ τις καὶ κρίνῃ τὸ σχῆμα καὶ τὴν μορφήν τῆς νεφέλης, πρέπει νὰ ἐξέλθῃ αὐτῆς καὶ νὰ σταθῇ εἰς ἱκανὴν ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν. Οὕτω καὶ ὁ ποιητὴς· ἐὰν θέλει νὰ λατρεύσῃ τὰς Μούσας, χάριν αὐτῆς μόνον τῆς λατρείας ταύτης, ὅχι δὲ καὶ νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὰς ὡς θεραπαινίδας τοῦ παρόντος, πρὸς πολιτικὰ καὶ ἄλλα ἐγκόσμια συμφέροντα, ἃς ἐξέλθῃ τῆς πολιτικῆς νεφέλης τοῦ παρόντος, καὶ τότε ἡ λατρεία του ἔσται ἀρεστὴ καὶ εὐπρόσδεκτος εἰς τὰς θυγατέρας τῆς Μνημοσύνης.

Τοιαῦτα καθόλου εἰπεῖν τὰ τρία ταῦτα τελευταῖα ποιήματα, τὰ ὅποια ὡς ἐξέχοντα τῶν λοιπῶν διακρίνομεν καὶ ἐπαινοῦμεν. Καὶ τὸν μὲν ποιητὴν τῶν *Ὀνύχων* ἐπαινοῦμεν διὰ τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ ἐπιβολὴν νὰ ψάλλῃ τὸν ἱερὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα, τὸν δὲ ποιητὴν τοῦ *Φειδίου καὶ Περικλέους* διὰ τὸ ἐκλεκτὸν καὶ ἐπιμελετημένον τῆς μορφῆς, τὸν δὲ ποιητὴν τοῦ *Ἀγνώστου* καὶ τοῦ *Ἐγερτηρίου*, διακρινόμενον καὶ ἐξέχοντα ὑπὲρ πάντας τοὺς λοιποὺς, διὰ τὴν ποιητικὴν ἔμπνευσιν, τὴν ὅποیان ὁμοῦς προτρέπομεν αὐτὸν νὰ ζητῇ εἰς τὴν γνησίαν καὶ ἀνόθευτον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους συνείδησιν, ὅχι εἰς τὰ ξένα καὶ τὰ ὀθνεῖα, βέβαιος ὢν, ὅτι οὕτω πράττων καὶ ἑαυτὸν καὶ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν φιλολογίαν θέλει τιμῆσθαι. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ ποιήματα τοῦ τελευταίου τούτου ἐξελέγχουσι μὲν τὸν ποιητὴν πεπρωτισμένον ἐκ φύσεως μὲ τὸ θεῖον δῶρον τῆς ποιητικῆς εὐφυΐας, αὐτὰ ὅμως καθ' ἑαυτὰ ἔχουσι πλειοτέρας ἐλλείψεις ἢ ἀρετάς, καὶ στεροῦνται ἐν γένει τὸν βαθμὸν ἐκείνον τῆς

τελειότητος, ὅστις εἶνε ἀναγκαῖος διὰ νὰ παραβληθῶσιν ὁπωσοῦν πρὸς τὰ λοιπὰ ἐν τῷ ἀκαδημαϊκῷ ἀγῶνι τούτῳ συνήθως βραβευόμενα ποιητικὰ ἔργα, διὰ τοῦτο ἡ ἐπιτροπὴ, εὐχομένη καὶ προτρέπουσα αὐτὸν τε καὶ τοὺς λοιποὺς νὰ κατέλθωσι τὸ ἐπιὸν ἔτος ἐρῶμενέστεροι καὶ τελειότεροι εἰς τὸν ἀγῶνα, τὸν μὲν ἐφετεινὸν ποιητικὸν διαγωνισμόν ἀφίνει ἀβράβευτον, ἀπονέμει δὲ τὰ πρῶτα τῶν ἐπαίνων εἰς τὸν ποιητὴν τοῦ Ἀγνώστου.

Π. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ, Δ. Ν. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ.
Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ.
Α. Σ. ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ Α'.

Ἰδωμεν π. χ. τὸ πρῶτον ποιημάτιον τῆς συλλογῆς ταύτης, ὅπερ ἐπιγράφεται « ἡ Καταστροφὴ. »

Ἐν τῇ πρώτῃ καὶ δευτέρᾳ στροφῇ ὁ ποιητὴς περιγράφει, προσιμαζόμενος διὰ γενικῶν φράσεων, τὴν ἐν Ἄργει σφαγὴν τοῦ Κεχαγιάμβε. Ἐν τέλει δὲ τῆς δευτέρας στροφῆς λέγει:

« Ἄλλ' ἔμῳς εἰς μάτην ἔδω δὲν ἐχύθη
Τὸ ἄγιον αἷμα τασούτων ἀνδρείων. »

Παραλείπομεν τὴν ῥωμαντικὴν λέξιν τοῦ συρμοῦ: ἄγιος, καὶ ἐρωτῶμεν διατί δὲν ἐχύθη εἰς μάτην τὸ αἷμα τοῦτο; Τὸ διότι γνωρίζει μόνον ὁ ποιητὴς, διότι ὁ ἀναγνώστης δὲν μανθάνει τίποτε ἐκ τοῦ ποιήματος, εἰ καὶ προϋποθέτει, καὶ εὐλόγως, ὅτι ἡ ὑπόθεσις τοῦ ποιήματος τοῦτο μάλιστα ἔρχεται ν' ἀποδείξῃ. Καὶ ὅμως ἡ ἐννοια τοῦ διστίχου μένει ἄνευ ἀποδόσεως, ὅπερ κἀκιστον.

Ἐν τῇ τρίτῃ στροφῇ ὁ ποιητὴς ἐπικαλεῖται « τὴν Μοῦσαν νὰ φέρῃ αὐτὸν νὰ θρηνήσῃ » — ποῦ;

« Ἐκεῖ, ἔπου σπεύδει τις ἄπιστος χαίρων,
Σπαράττων ἐμπρὸς καὶ ἀφίνων ὀπίσω
Ἀσπαίροντα βρέφ' εἰς ἀγκάλας μητέρων, »

καὶ προχωρεῖ ἔπειτα ὁ ποιητὴς περιγράφων ἐν ὅλῳ τῷ ποιήματι τὰς σφαγὰς, ὅσας καταπράττει εἰς μίαν οἰκογένειαν ὁ ἄπιστος οὗτος, ὁ τίς. Ἡ ἀπὸ τοῦ γενικοῦ εἰς τὸ μερικὸν μετάβασις αὕτη εἶναι ἀλλόκοτος καὶ κακόζηλος. Ἐὰν ὁ ποιητὴς ἔμελλε νὰ περιγράψῃ ὁλόκληρον τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἄργους, καθὼς καὶ ἡ ἐπιγραφή τοῦ ποιήματός (ἡ Καταστροφὴ) καὶ ἡ εἰσθεσις αὐτοῦ προὑπισχνοῦνται, καλῶς ἀλλ' ἀφ' οὗ ὁλόκληρου τοῦ ποιήματος τὸν μῦθον περιορίζει εἰς ἐνὸς καὶ μόνου Ταύρκου, τοῦ *τιγός*, τὴν ἐπίθεσιν, τότε ὅλη ἡ εἰσαγωγὴ καταντᾷ ἄσκοπος καὶ ἀνάρμοστος πάταγος λέξεων, καὶ ληκύθειος στόμ-

(1) W. v. Humboldt's gesamm. Werke, Τόμ. α', σελ. 2.

φος. Τότε δὲ ἔπρεπε νὰ ἔχη τὴν διάκρισιν ὁ ποιη-
τὴς νὰ μὴ βάλῃ τὴν Μοῦσαν εἰς τὸν κόπον νὰ καταβῇ
ἀπὸ τοῦ Παρνασσοῦ διὰ νὰ συνοδεύσῃ αὐτὸν εἰς τὸ
Ἄργος, χάριν τίνος; Χάριν τοῦ τινός. Διὰ τί δὲν ἔ-
καμνε τὸν κόπον ὡς τὸ Ἄργος καὶ μόνος τοῦ ὁ ποιη-
τὴς; Θὰ ἐπετύγγανε κάλλιον τοῦ σκοποῦ του. «Με-
γάλων, λέγει ὁ κύκνος τῶν Διρκαίων ναμάτων,

« Μεγάλων δ' ἀέθλων
Μοῖσα μεμνᾶσθαι φιλεῖ. »

Ἐρχόμεθα τώρα εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ποι-
ήματος. Εὐθὺς μετὰ τὴν πρὸς θεῖους ἐπικλήσιν
τῆς Μούσης, ὁ εἰς ἄπιστος ἀνοίγει μ' ἐν λάκτισμα
τὴν θύραν. Ποίαν θύραν; Ὁ ποιητὴς δὲν δαπανᾷται
εἰς περιγραφὴν περιττῶν πραγμάτων. Ἄς κοπιᾷσῃ
καὶ ὁ ἀναγνώστης ὀλίγον, διὰ ν' ἀναπληρώσῃ τὰ
διάκενα. Ὁ τίς ἀνοίγει τὴν θύραν—χ, καὶ ἐμβαίνει
εἰς τὴν—οἰκίαν βέβαια—ψ. ὧς ἐνεφανίσθη ὁ Τοῦρκος,

« Ὡραία τις κόρη μὲ φρίκην ἐχούθη
Εἰς τῆς δυστυχούς τῆς μητρὸς τὴν ἀγκάλην.
Ὡχρὰ, ὡς τὸν εἶδε, κι' αὐτὴ ἐκινήθη
Κραυγὴν ἐκ τοῦ τρόμου ἀφῆσα μεγάλην.

Παιδίον δέ, ὕδωρ εἰς γέροντα φέρον,
Ὡς λίθος ἐστάθη, ὡς ἄφωνος λίθος.
Ὡς εὐκαμπτος νέος ὠρθώθη ὁ γέρων,
Προτάτων πλατὺ πολιότριχον στῆθος. ».

Ἐν τῇ ἀπεικονίσει τῆς ἐκ τῆς φρίκης σκηνῆς ταύ-
της τὰ μὲν θήλαα πρόσωπα φέρονται καὶ κινεῦνται
κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὸ πιθανόν. Ἀλλὰ τῶν ἀρρένων ἡ
διαγωγὴ εἶνε ὅλως ἀπίθανος καὶ παρὰ φύσιν. Ὁ μὲν
γέρων ὀρθοῦται ὡς εὐκαμπτος νέος, ἀπολιθοῦται δὲ
τὸ παιδίον, ἐν ᾧ φέρεται ὕδωρ πρὸς τὸν γέροντα. Ἡ ἀξία
Ὀλλανδοῦ ζωγράφου ῥωπογραφικὴ (genremässig) ὑ-
δροφορία αὕτη τοῦ παιδίου, θὰ εἶχε λόγον ἐν πίνακι
ποιητικῷ, διαφόρου ὅλως φύσεως καὶ σκοποῦ, ἀλλ'
ἐν τῷ μέσῳ ταιαύτης σκηνῆς, ἀποβαίνει ἀστεία σχε-
δὸν καὶ κωμικὴ, ὡς ἀπροσδόκητος ἐκπτώσις ἀπὸ τῆς
ὑπάτης εἰς τόνους πολὺ κάτωθεν τῆς νήτης κειμένους.
Εἶνε ἐπικὴ καὶ ἐποπρεπὴς ἡρεμία, ἥτις ἀντὶ τοῦ λά-
χιστον ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸν γέροντα, ἐπεσωρεύθη ὅλῳ
τῷ θηλάκῳ εἰς τὸ παιδίον οὕτως, ὥστε ἐν τῷ μέσῳ
τῆς λοιπῆς σεμνοτάτης ῥωμαντικῆς δραματικότητος
τοῦ ὅλου (Τί ἄλλο θέλετε, ἀφ' οὗ, ὅτε ἐξέρχεται ἡ
κόρη αἰχμάλωτος μετὰ τῶν λοιπῶν,

« Τὰ δένδρα τὴν εἶδον καὶ κλίνουν τὰς κλώνας,
Τὰς πτέρυγας κλείει μαζί του ἡ αὔρα.
Σιγοῦν τὰ πτηνὰ εἰς τοὺς πέριξ ῥοδῶνας,
Κ' ἡ φύσις πενθοῦσα ἐνδύεται μαῦρα. »)

ἀποβαίνει ἀληθῶς κωμικὴ διὰ τὸ ἀπομεμονωμένον
καὶ ἑτερογενὲς αὐτῆς. Ἀλλὰ πλὴν τούτου ἡ ἀντίθετος
αὕτη τῶν δύο προσώπων διαγωγὴ, ἡ ἀκίνησις μὲν

καὶ ἀπολίθωσις τοῦ παιδίου, ἡ ὡς νέου δ' εὐκαμψία
τοῦ γέροντος, ἀμαρτάνει, ὡς προείπον, καὶ τοῦ κατὰ
φύσιν πιθανοῦ καὶ εἰκότος. Ὡς νεώτερος τὴν ἡλι-
κίαν εἶνε ὁ ἄνθρωπος, τόσῳ εὐκίνητοτερος εἶνε, καὶ
τάνάπαλιν, διὰ πλείστους μὲν ὅσους λόγους, ἰδίως
δὲ καὶ σχετικῶς πρὸς τὸ προκείμενον, διότι ὁ νέος
ἐν τοῖς κινδύνοις τοῖς ἐσχάτοις, ὡς ἀμαθέστερος μὲν
αὐτῶν, θυμοειδέστερος δὲ, ἀπελπίζεται δυσκολώτε-
ρον, καὶ τρέπεται εὐθὺς καὶ ἄνευ πολλῆς σκέψεως
πᾶσαν ὁδὸν σωτηρίας, καὶ τὴν ἐπισφαλεστάτην ἐν
ᾧ τάνάπαλιν ἀκριβῶς συμβαίνει περὶ τὸν γέροντα.
(Παραπέμπομεν τὸν ποιητὴν πλὴν πολλῶν ἄλλων
εἰς τὸν Ἀριστοτέλην, ὅστις ἐζωγράφησε θαυμασίως
τὴν διαφορὰν τῶν δύο τούτων ἡλικιῶν ἐν Ῥητορικῆς
βιβλ. Β', κεφ. 12 καὶ 13, διὰ νὰ πεισθῇ περὶ τοῦ
λεγομένου.) Ἡ καταστροφὴ τῶν Σοδόμων καὶ Γο-
μόρρων ἐνεποίησεν εἰς ἅπαντας φρίκην, ἀλλὰ ἡ φρίκη
αὕτη δὲν ἀπελίθωσε τὰς θυγατέρας τοῦ Λὼτ, ἀλλὰ
τὴν πρεσβύτην αὐτῶν μητέρα. (Ὁ Λὼτ ἴσως ἦτο
ἄτρωτος τότε ἐκ τῆς φρίκης, ὡς ἐμπεφορημένος τῆς
συνήθους αὐτῷ πανακείας.) Ὁμοίως ἀπελιθώθη καὶ
ἡ εὐτεκνος ἄμα καὶ δύστεκνος μήτηρ, ἡ Νιόβη. Ἐπὶ
δὲ τοῦ φερωνύμου αὐτῆς περιφήμου συμπλέγματος
ἡ ἐν τῷ μέσῳ ἀπάντων ἐπιφανεστάτη αὐτῆς μορφή,
εἰ καὶ ὀλόκληρος ἡ δυστυχία τοῦ οἴκου καὶ ἡ ἐξ αὐ-
τῆς ἀπελπισία συγκεντροῦται εἰς αὐτὴν, μένει ὁμως
ἡρεμος, σχετικῶς πρὸς τὰ λοιπὰ τοῦ συμπλέγματος
πρόσωπα, καὶ ἡ ἐκφρασις τοῦ πάθους δὲν ὑπερπηδᾷ
ἀμούσως καὶ ἀπαιδεύτως τὰ αἰσθητικὰ ὅρια τοῦ γλυ-
πτικοῦ, καὶ ἐν γένει τοῦ καλλιτεχνικοῦ κάλλους, ἁρ-
μοδίως καὶ συνωδᾷ πρὸς τε τὰ λοιπὰ καὶ πρὸς τὸ
σεμνὸν τῆς ἡλικίας αὐτῆς ἐν ᾧ τούναντίον ἅπαντα
τὰ περὶ αὐτὴν πρόσωπα καὶ ἰδίως τὰ τέκνα τῆς,
εἶνε πλήρη κινήσεως καὶ ζωῆς, ἁρμοδίως καὶ συνωδᾷ
πρὸς τὸ θερμὸν καὶ ζέον τῆς νεαρᾶς αὐτῶν ἡλικίας.
Τῆς ἀντιθέσεως ταύτης τῶν δύο ἡλικιῶν, τῆς μὲν ἀ-
κινήτου καὶ ἀφθόγγου καθισταμένης καὶ ἀπέλπιδος
ἐκ τῆς αἰφνιδίας θέας ἡ πείρας μεγάλῃς τινός καὶ
φρικώδους συμφορᾶς, τῆς δὲ εὐκινήτου καὶ ἡμιστά
πρὸς τὴν ἀπελπισίαν ἐπιρρέπουσας, διὰ τὸ θερμὸν καὶ
ζέον ἔτι αὐτῆς, ἀπόδειξις ἔστω τοῦτο μάλιστα τὸ
καπνίγνωστον παράδειγμα, ἔχον μεγίστην ὁμοιότητα
πρὸς τὴν σκηνὴν τῆς Καταστροφῆς τοῦ ἡμετέρου
ποιητοῦ. Ὅτε, ἀλουσῶν τῶν Σάρδεων ὑπὸ τῶν Περ-
σῶν, εἰσῆλθε Πέρσης τις εἰς τὸν θάλαμον, ὅπου ἦτο
κεκρυμμένος ὁ βασιλεὺς Κροῖσος, καὶ ὤρμησεν ἐπ'
αὐτὸν μὲ γυμνὸν τὸ ξίφος, οὗτος μὲν, ὁ βασιλεὺς,
ἐγένετο ἄφωνος καὶ ἀκίνητος ἐκ τῆς φρίκης καὶ ἀ-
πελπισίας, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ, ὅστις ἦτο ἄφωνος ἐκ γε-
νετῆς, « ὑπὸ δέους τε καὶ κηκοῦ, καθὼς διηγεῖται
ὁ Ἡρόδοτος (α', 85), ἐρῆνξε φωνὴν, εἶπε δέ· ἄν-
θρωπε, μὴ κτεῖνε Κροῖσον! » Καὶ ἔκτοτε εἰλύθη ἡ

γλώσσα τοῦ παιδὸς, καὶ ἐλάλει δι' ὅλης τοῦ τῆς ζωῆς. Ἐν λοιπὸν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, ὁ ἀπὸ τοῦ αἰφνιδίου κινδύνου τρόμος, τὸν μὲν γέροντα καθιστᾷ ἄφωνον καὶ ἀκίνητον, ἀπολιθώνει, ὅπως· θὰ ἔλεγεν ὁ ἡμέτερος ποιητής, εἰς δὲ τὸν νέον ἐμπνέει τοιαύτην κίνησιν καὶ ζωὴν, ὥστε τοῦ λύεται ἡ ἐκ γενετῆς δεδεμένη γλῶσσα.

Ἀλλὰ τοιαῦτα ἐξαμαρτῶν εἰς τὴν φύσιν καὶ τὴν κατ' αὐτὴν ἀλήθειαν ὁ ποιητής δὲν ἀρκεῖται, ἀλλὰ προσθέτει καὶ νέα ἁμαρτήματα διὰ τὴν σπουδὴν αὐτοῦ νὰ μὴ ἀκολουθήσῃ τὴν κοινὴν καὶ πεπατημένην, ἀλλὰ ἐκπλήξῃ τὸν ἀναγνώστην δι' ἀπροσδοκῆτων τοῦ ἥρωος τοῦ πράξεων, αἵτινες ὅμως γίνονται ἀπροσδοκῆτοι οὐχὶ κατὰ φύσιν, ὅπερ ἀσπάσιον καὶ ἐπαινετὸν, ἀλλὰ παρὰ φύσιν, ὅπερ οὐδεμίαν ἔχει ἀξίαν. Ὁ Τοῦρκος σκοπεύει τὸν γέροντα,

« Καὶ ὕπτιον ῥίπτει εὐθύς εἰς τὸ χῶμα.
Τὰς δύο τοῦ χεῖρας τὸ θυμὸν σαλεύει,
Τοὺς γρόνθους τοῦ σφίγγει, ἀνοίγει τὸ στόμα. »

Ὁ γέρον ἵππεται, καθ' ὅλα τὰ φκινόμενα, παρέδωκε τὸ πνεῦμα. Ἀλλ' ἄρ' οὐ οἱ λοιποὶ αἰχμαλωτισθέντες ἀπήχθησαν ὑπὸ τοῦ Τοῦρκου ἐκτὸς τῆς οἰκίας, μετὰ πέντε ὅλας στροφάς, ὁ ποιητής ἐνθυμεῖται πάλιν αἰφνης τὸν γέροντα, καὶ λέγει:

« Ταλαίπωρε γέρον! Ὁ βάρβαρος οὕτως
Ἐν δάκρυ δὲν ἄφησε καὶ νὰ σὲ ῥάνη! »

καὶ ἐν ᾧ ὁ ἀναγνώστης νομίζει, ὅτι ὁ ποιητής διὰ τῶν στίχων τούτων ἠθέλησε μόνον νὰ μοιράσῃ τὰ κόλλυβα τοῦ γέροντος, αἰφνης— ὦ τοῦ θαύματος! — ὁ γέρον ἀνίσταται ἐκ νεκρῶν ὡς τεταρταῖος Λάταρος, « λαμβάνει νέας ἐφῆβου δυνάμεις, » ἐξέρχεται τῆς οἰκίας, ἀρπάζει τὸ ὅπλον τινὸς καθ' ὁδὸν εὐρεθέντος Μουσουλμάνου, τρέχει, προφθάνει τὸν ἀπάγοντα τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ Τοῦρκον, σκοπεύει αὐτὸν καὶ φονεύει. Αἱ στροφαὶ, ἐν αἷς ὁ γέρον ἀναγκάζεται νὰ σταθῇ καὶ νὰ σκοπεύσῃ τὸν ἐν μέσῳ τῶν φιλτάτων του εὐρισκόμενον Τοῦρκον, ὡς ἄλλος Τέλλος, εἶνε ἐν τοῖς πλείστοις φυσικαί, ἀληθεῖς, καὶ ὠραῖαι.

« Πτερὰ εἰς τοὺς πόδας τοῦ θέλει νὰ δώσῃ.
Ἀνοίγει τὰ σκέλη . . . Κρυφὴν ἡ πληγὴ τοῦ! . .
Εἰς μάτην τὸν πόδα μοχθεῖ νὰ κινήσῃ,
Εἰς μάτην σφριγᾷ ἡ γενναία ψυχὴ τοῦ! . . »

Δακρύδρεκτα βλέφαρα τῶρ' ἀνοψῶναι,
Καὶ δῖετ' ἐνθέρμως ὁ τάλας, ἐκείνον
Νὰ εὖρ' εἰς τὴν πλάτην ἡ σφαῖρα· τὸ γόνυ
Αυγίζει μὲ θάρρος τὸ ὅπλον τοῦ τείνων.

Καπνὸς διεχύθη καὶ κρότος ἠκούσθη . . .
Ἀνήσυχτα βλέμματα τείνει ὁ γέρον . . .
Σκιρτᾷ ὁ πρεσβύτερος . . . Εἰς αἶμα ἰλουσθῇ
Κι' ὡς ταῦρος ὁ ἄρπαξ κυλλεῖται σπαίρων. » κτλ.

Ἀλλὰ αἱ ἀρεταὶ τῶν ὑστέρων στροφῶν δὲν ἐξαγοράζουσι τὰς ἁμαρτίας τῶν προτέρων, διότι τῶν

τοιούτων μάλιστα μικρῶν ποιηματίων ἀνάγκη νὰ ᾔνε, εἰ δυνατόν, ἅπαντα τὰ μέρη αἰσθητικῶς ἄψογα. Ἐν τῷ μέσῳ μεγάλης μουσικῆς συμφωνίας πολλάκις παρέρχεται ἀπαρτήρητος, διὰ τῶν κοινῶν τοῦλάχιστον ἀκροατῶν τὰς ἀκοάς, ἡ παρὰ χορδὸς διαφωνία, ἀλλὰ μικροῦ ἁσματίου, οὗτινος ὅλη ἡ ἀξία εἶνε μελωδική, καὶ διὰ τοῦτο εὐληπτος καὶ ἀπανταχόθεν καταφανής, καταστρέφει τὸ κάλλος καὶ μία μόνη μελωδική παραφωνία.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ Β.

Ἐν σελίδι 4. « Φεύγει (ὁ ἥλιος) τοῦ Πειραιῶς », ἡ πρὸς γενικὴν σύνταξιν τοῦ φεύγω εἶνε ποιητικὴ μάλλον καὶ ἀνάρμοστος εἰς τὴν κοινὴν διάλεκτον, ἥτις ὑπόκειται πάντοτε ὡς βάσις εἰς τὴν σήμερον γραφομένην ἑλληνικὴν.

Σελ. 3. « Κ' εἰς τὸ εὐρύ του μέτωπον προφαίνει
Ἰδέα τις ἐνδόμυχος, λαμπρά τις
Σύλληψις. »

Τὸ προφαίνει εἶνε ἐσφαλμένον· ἀντ' αὐτοῦ γράφει· προφαίνεται. Τὸ δὲ σὺλληψις ἐν τῇ ἑλληνικῇ δὲν σημαίνει ὅ,τι θέλει νὰ εἴπῃ ὁ ποιητής μεταφράζων τὴν γαλλικὴν λέξιν conception.

Σελ. 4. « Ἠλπιζον τὴν ιδέαν μου νὰ σπείρω
Εἰς τὸν εὐρὺν του νόα »

Πλὴν τῆς μὴ ἐπιτυχοῦς ἐκφράσεως, καὶ τὸ νόα εἶναι ἀδόκιμον· ἀντ' αὐτοῦ γράφει τοῦν.

Αὐτόθι. « Πᾶς ἥρωας ζῶν τὰ μίσση των ἐκτρέφει,
Τὸν ἀγαπᾷ μόνον ἀφοῦ ἐκπνέῃ. »

Ἀντὶ τοῦ ἐνεστῶτος ἐκπνέῃ γράφει ἀόριστον.

Σελ. 5. « Εἶναι λαμπρά . . . Πλὴν ἄλλην ὄνειρώττει
Αὐτὴν (τὴν Ἀθηναίαν δηλ.) ὁ Περικλῆς. »

Τὸ « ὄνειρώττω ἄλλην τὴν Ἀθηναίαν », ἐν τῇ σημασίᾳ φαίνεται ἀλλόως ἢ ἀλλοίαν τὴν Ἀθηναίαν, εἶνε κακὸς ἔκλογος. Τὸ ὄνειρώττω εἶνε συνήθως καὶ παρὰ τοῖς δοκίμοις ἀμετάβατον, εἰ δὲ ἀδοκίμως δεχθῇ ποτε αἰτιατικὴν, τοῦτο δὲ εἶναι δυνατόν, εἰμὴ κυριαρχικῶς νοουμένου πάντοτε τοῦ ῥήματος.

Σελ. 6. « Ἐκεῖ, Φειδίᾳ, νὰ χαράξῃς τότε
Τὸ ὄνομά σου, κτῆμα τῶν αἰώνων,
Καὶ τὸ χρυσοῦ σου ἔργον ν' ἀνορθῶται
Ὡς μέγας σύμβολον. »

Ὁ ἐνεστὼς ἀνορθῶται κεῖται σολοικῶς. Ὁ μόνος ὀρθὸς ἐνταῦθα χρόνος τοῦ ῥήματος ἀνορθοῦμαι εἶνε ὁ παρακαίμενος· εἰ δὲ μὴ, ἀνάγκη νὰ μεταχειρισθῇ ὁ ποιητής ἄλλην λέξιν.

Αὐτόθι. « Καὶ τὴν ὠρίμην του μορφὴν ἡλλοίου. »

Τὸ θηλ ὠρίμην βαρβαρίζει· τὸ ὀρθὸν εἶνε ὠριμον.

Σελ. 8. « Κ' ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τὸν βράχον
Ἀπὸ χρυσοῦ πεντήκοντα ταλάντων
Ἐπλάσθη ἡ θεά. »

Ἐδῶ ἡδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ ὁ ποιητὴς τὴν λέξιν *ιδρύσθῃ* ἀντὶ τοῦ: *ἐπλάσθῃ*, διότι βέβαια τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς δὲν *ἐπλάσθῃ* (ἐποιήθῃ, κατασκευάσθῃ) ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τὸν βράχον. Ἐὰν δὲ πάλιν ὁ ποιητὴς θέλῃ νὰ εἴπῃ αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ἐπλάσθῃ, τότε ἂς μεταβάλῃ τὸ προθετόπιπτον: ἐπὶ τῆς Ἀκρ. τὸν βράχον.

Αὐτόθ. «Ὅπου θὰ πῇ μετ' αὐτῶν ὁ προῦχων
Ὅμοῦ τῶν Ἀθηνῶν.»

Τὸ μὲν ὁμοῦ παρέλκει. Τὸ δὲ προῦχων, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἀδοκίμως μόνον δύναται νὰ λεχθῇ ἐν τῷ ἐνικῷ, δὲν εἶνε καὶ ἡ ἱστορικῶς καὶ ἀρχαιολογικῶς ἀρμοδία ἐνταῦθα λέξις. Ἀντ' αὐτοῦ γράφει: *ἀρχων*.

Σελ. 14. Κ' ἐν μέσῳ τῆς ομάδος ὁ Ἰκτίνος
Εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Παρθενῶνος
Τὸν ἔμιλον μῶν.

Τὸ μῶν τὸν ὅμιλον εἰς τὴν οἰκοδομὴν εἰς σόλων, κατὰ τὸ γαλλικόν. Τὸ μῶν συντάσσεται ἐν τῇ ἑλληνικῇ πρὸς διπλὴν αἰτιατικὴν: μῶν τινά τι.

Σελ. 15. «Εἶπον πολλοὶ ἐκ τῆς φειδωρᾶς συγκλήτου.»

Ὁ ποιητὴς ἐννοεῖ ὁμηγήρεως, ἢ ἑτερόν τι ὅμοιον· ἀλλ' ἡ λέξις *σύγκλητος* δὲν ἔχει τοιαύτην σημασίαν. Ἡ λέξις εἶνε ἐπίθετον· ὡς δὲ θηλυκὸν οὐσιαστικὸν σημαίνει μόνον α'.) τὴν ἑκτακτον τὴν μὴ κυρίαν ἐκκλησίαν, β'.) τὸν *Senatum* τῶν Ῥωμαίων, καὶ γ'.) παρ' ἡμῖν σήμερον τὸ ἀκαδημαϊκὸν συμβούλιον.

Σελ. 17. «Τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀθηνῶν εὐθύμη
Ἀκτὶς θερμοῦ ζωογονεῖ ἡλίου.»

Ἀντὶ τοῦ *εὐθύμη* βαρβαρίζοντος, γράφει: *εὐθυμος*, ἐὰν ἐν γένει ἀρμύζει ἡ λέξις, καὶ δὲν πρέπει ν' ἀποσκυβαλισθῇ εἰς τοὺς Ῥωμαντικούς.

Σελ. 18. «Δὲν τρέμω, Περικλῆ, διαβολέα.»

Ἡ λέξις *διαβολέα* ἀνύπαρκτος. Ἀντ' αὐτῆς γράφει: *διάβολον*.

Σελ. 22. «Καὶ τοῦ Διὸς τὸ ἄγαλμα τὸ θεῖον
Προσβλέπει ἐν τρυφῇ.»

Τὸ: *προσβλέπει ἐν τρυφῇ* εἶνε νόθος ἔννοια καὶ φράσις. Μόνον τὸ: *ἐν τρυφῇ προσβλέπων* θὰ ἦτο ὑποφερτόν.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ Γ'.

Ἐν τῇ περὶ τοῦ «Ἀγνώστου» σημειώσει ταύτῃ περιοριζόμεθα μόνον εἰς παρατηρήσεις τινὰς περὶ τῶν ἐν τῇ ἐκθέσει ἀναγνωσθέντων τεμαχίων, διότι, ἐὰν ἐπεχειροῦμεν νὰ ἀνελύσωμεν τὸ ὅλον ποίημα, θὰ ἐγχευόμεθα ὀλόκληρον πραγματεῖαν, καὶ ταύτας καθ' ὅσον ἐπιτρέπεται μόνον τὰ στενὰ ὅρια τῆς σημειώσεως.

Στίχ. 3. *Πᾶσα ἰδέα του παλμοῦ.*] Ἡ ἔννοια εἶνε νόθος, καὶ ὡς τοιαύτη ἀσχημος. Μεταξὺ τοῦ παλμοῦ καὶ τῆς ἰδέας ὑπάρχει μεγίστη καὶ ἀνυπερέβλητος ἀπόστασις. Ἐν τοῖς προτέροις δυοῖς στίχοις ὁ

ποιητὴς ἐφείσθη ὁπωσδήποτε τῆς λογικῆς πιθανότητος καὶ ἀληθείας, ἥτις κατσπαράχθη ἐν τῷ τρίτῳ τούτῳ στίχῳ λακπατηθεῖσα ὑπὸ τὴν σιδηρὰν ὀπλὴν τοῦ ἀχαλινώτου Πηγάσου.

Στίχ. 6. *Ἀπὸς ὁ ἴδιος, ἐκεῖνος.*] Ἡ ἑτέρα τῶν δύο πρώτων λέξεων παρέλκει. Τὸ ὀρθὸν εἶναι ἢ: αὐτός ἐκεῖνος, ἢ: ἐκεῖνος ὁ ἴδιος. Ἀφίνω ὅτι ἐν γένει ἡ ἔννοια, ὅπως ἐξεφράσθη, φαίνεται βεβιασμένη.

Στίχ. 7. *Ἀπὸ οὐδένα ποιητῆς ποτὲ δὲν ἐκαλεῖτο.*] Ἡ τὸ ποτὲ ἦτο κάλλιον νὰ λείψῃ, ἢ ὁ παρατατικὸς *ἐκαλεῖτο* νὰ γίνῃ ἀόριστος.

Στίχ. 9. Ἡ Μοῦσα ἐλησμόνησεν ἐν τέκνοντις ἀφρόνως.] Αἱ Μοῦσαι ἦσαν καὶ μένουσι διὰ παντός παρθένοι ἀπειρόγαμοι, διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἔχουσι τέκνα, ἀλλὰ μόνον θεράποντας, λάτρεις, ἱερεῖς κτλ. Τὸ δὲ ἀφρόνως δὲν ἔχει κανὲν νόημα· ἢ, ἂν ἔχῃ, τότε ἡ ἀλαζονεία καὶ οἷσις τοῦ Ἀγνώστου

Sublimi ferit sidera verdice!

Στίχ. 10. Κ' ἔγεινε Μοῦσα δι' αὐτὸν ὁ ἔρως καὶ ὁ πόνος.] Θὰ ἐδέχτο εὐκολώτερον ἢ φαντασία τοῦ ἀναγνώστου τὴν ἔννοιαν ταύτην, ἐὰν ὁ ἔρως καὶ ὁ πόνος ἐδανείζοντο τὸ θηλυκὸν γένος τῆς μητριᾶς Μούσης: οἷον τὸ ἀγάπη, ὀδύνη, καὶ εἴ τι ἄλλο ὅμοιον.

Στ. 13. Τὰς εἶδε μόνον ὁ θεὸς καὶ μόνον ἡ ψυχὴ του.] Καὶ τοῦτο βεβιασμένον.

Στ. 13. Καὶ τὸ ἐπρόφερε ἐνταῦθα ὁμοίως βεβιασμένον καὶ ἀνάρμοστον, εἰ καὶ τὸ σφάλμα τοῦτο καὶ πάντα τὰ ὅμοια προέρχονται ἀναγκαίως ἐκ τῆς κακῆς καὶ σκολιᾶς διευθύνσεως, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ ὁ ποιητῆς, ἀφήσας αὐτὴν ἐντελῶς ἀδάμαστον, ἀχαλινώτον καὶ ἀνάγωγον.

Στ. 15. Τό: καὶ ἱερεῖς μεγάλοι δὲν ἔχει κανένα λόγον, δι' ἡμᾶς δηλ. τοὺς ἀναγνώστας.

Στ. 16. Καλλιτέρα σύνταξις θὰ ἀνεδείκνυσεν εὐμορφον τὴν ἰδέαν.

Στ. 19. Πόσας ἐντὸς τοῦ ἔγραψαν ποιήσεις οἱ παλμοί του.] Στίχος ὑπερῤωμαντικὸς! τὸν ὅποιον καὶ αὐτὴ τῶν ἀκράτων Ῥωμαντικῶν γάλλων ἡ γλῶσσα ἀμφιβάλλω ἂν ἤθελέ ποτε πολιτογραφῆσαι εἰς τὸ κράτος τῆς. Ἀλλ' ἡ ὑγίης καὶ ἀμόλυντος ἐκ τῆς ξενικῆς ἐπιδημίας καὶ ἀκραιφνῆς καὶ εὐγενῆς μείνασα ἑλληνικὴ γλῶσσα, κρίσις, καὶ καλλισθησὶς ἀπρικούσαι ταῦτα πάντα ὡς παράμους καὶ παροΐνια. Ἡ δὲ λέξις: *ποιήσεις* δὲν εἶνε βεβαιότατα ἄνθος τοῦ ἑλληνικοῦ Παρνασοῦ. Εἶνε ἡ ἐρμαφρόδιτος τοῦ συρμοῦ λέξις, ἥτις δὲν σημαίνει οὔτε ποίησις οὔτε ποίημα, ἀλλὰ σημαίνει — καὶ τί δὲν σημαίνει; Τὰ πάντα. Εἶνε ἡ μυριστήμαντος *poésie* τῶν γάλλων Ῥωμαντικῶν ποιητῶν, ἥτις ἐνσαρκωθείσα καὶ ἐνανθρωπήσασα ἀνέλαθεν εἰς χεῖρας τῆς τᾶς ἡνίας τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους, καὶ ὠδήγησεν αὐτὸ, ὅπου τὸ ὠδήγησε.

Στ. 20. Πόσας ἠσθάνθη ὑψηλὰς ἰδέας ἡ ψυχὴ του.]

Ἡ ψυχὴ δὲν αἰσθάνεται ιδέας, οὔτε ὑψηλὰς οὔτε ταπεινάς. Καὶ ἡ γλῶσσα, καὶ ἡ λογικὴ πρέπει νὰ καταπατηθῶσιν ἢ νὰ ἀγνοηθῶσιν ἐντελῶς, διὰ νὰ γραφῇ τοιοῦτος στίχος!

Στ. 24. Ἀς ἴσως δὲν ἔδύνατο νὰ γράψῃ οὐδ' ὁ Βύρων!] Πρὸς τί τὸ μετριόφρον ἐκεῖνο; ἴσως; — Ἄν ἐγνώριζε ποῖαν δεινὴν ἀπάτην πάσχει ὁ Ἄγνωστος! Ἡ μόνη πρὸς τὸν Βύρωνα ὁμοιότης τοῦ εἶνε ἡ ὑποχονδρία καὶ ἡ παραδοξολογία. Ἄλλως πόση καὶ ποῖα διαφορὰ! Δὲν εἶνε εὐκόλον, μὰ τὰς Μούσας, ὅπως φαίνεται νομίζων ὁ ἡμέτερος ποιητής, νὰ γίνῃ τις Βύρων, διότι ἔγινεν ὑποχονδριακὸς καὶ παραδοξολόγος. Οὐδαμῶς. Ἀς μὴ πλανῶνται οἱ νέοι ἡμῶν ποιηταὶ τὴν δεινὴν ταύτην πλάνην! Ναί, ὁ Βύρων ἦτο ὑποχονδριακὸς καὶ παραδοξολόγος· ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὁ Βύρων ἦτο ἀγγλὸς λόρδος, καὶ εἶχε μυριάδας πολλὰς λιτρῶν στερλινῶν — Ἀλλ' ἂς ἀφῆσωμεν τὴν οἰκονομολογίαν ταύτην, τὴν ὅποιαν εἶνε ἀνίκανος νὰ ἐννοήσῃ ὁ Βυρωνομανὴς μὲν, ἀλλὰ ἐντελῶς ἀνάργυρος καὶ αἰθεροτραφὴς ἑλληνικὴ ποιησις. Τί ἔχουσι νὰ κάμωσιν αἱ στερλίναι μὲ τὴν ποίησιν; θὰ εἰπώσιν τινες, ἐνιστάμενοι μετ' ἀγανακτήσεως. Ἡ ἐνστασις στηρίζεται ἐπὶ ἐσφαλμένῳ ἰδεῶν· ἀλλὰ τὴν δέχομαι πρὸς στιγμήν, καὶ μεταβαίνω εἰς τὴν καθαρὰν ποιητικὴν κριτικὴν. Ὁ Βύρων ἦτο ὑποχονδριακὸς, κατεπάτησεν οὐ μόνον πᾶσαν ιδέαν καὶ νῆν καὶ οὕτως εἶπεν καθεστηκυῖαν ἐν τῇ θρησκείᾳ, τῇ ἠθικῇ, κτλ., ἀλλὰ κατεπάτησε καὶ αὐτὴν τὴν λογικὴν· κτεπατήσας ὅμως τὴν λογικὴν, ἀντικατέστησεν αὐτὴν δι' ἑτέρας, τῆς λογικῆς ἢ μᾶλλον εἶπεν τῆς σοφιστείας τοῦ πάθους. Καὶ ἡ σοφιστεία αὕτη, ἡ δικληκτικὴ αὕτη σοφιστεία τοῦ πάθους τοῦ ποιητοῦ εἶνε τοιαύτη, ὥστε οἱ πτωχοὶ ἡμεῖς ἀναγνώσται ἀναπειθόμεθα καὶ παρασυρόμεθα. Καὶ ἄλλως δὲν εἶνε δυνατόν νὰ γίνῃ, διότι ἡμεῖς μὲν εἴμεθα ἄδουλοι καὶ πτωχοὶ τῷ πνεύματι θνητοὶ, ἐκεῖνος δὲ σοφιστὴς δαιμόνιος, Εὐσφόρος! Ἀλλ' ἡ σοφιστεία αὕτη τῆς ὑποχονδρίας καὶ παραδοξολογίας εἶνε οὐδαμῶς εὐκατόρθωτον πρῶγμα. Διὰ ν' ἀνακαλύψῃ τις τὰ τεχνάσματα τῆς σοφιστείας, πρέπει πρῶτον νὰ γνωρίσῃ κατὰ βάθος τὰ μυστήρια τῆς λογικῆς, καὶ νὰ γυμνασθῇ μεγαλῶς εἰς αὐτήν· τῆς δὲ ποιητικῆς λογικῆς τὰ μυστήρια μανθάνει καὶ γυμνάζεται τις εἰς αὐτὰ διὰ τῆς ἐνδελεχοῦς μελέτης τῶν μεγάλων ποιητῶν, καὶ ἰδίως τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, εἰς δὲ τὴν μελέτην τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων ποιητῶν ἐνέκυψεν ὁ Βύρων μεθ' ὅλης τῆς ἐν τοῖς ἀγγλικοῖς εκπαιδευτηρίοις συνήθους γραμματικῆς καὶ αἰσθητικῆς ἀκριβολογίας καὶ λεπτολογίας, ὅπως καὶ ἐκ τῶν περὶ αὐτοῦ βιογραφικῶν εἰδήσεων γνωρίζομεν, καὶ ἐκ τῶν ποιημάτων του ἀσφαλέστατα δύναται τις νὰ εἰκάσῃ. Εἰς δὲ τὴν γλῶσσαν ποῖας μελέτης ἔ-

καμεν ὁ Βύρων; Τὰς ἀρίστας καὶ βαθυτάτας· τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν ἐξήντησεν ὁ Βύρων μέχρι καὶ τῆς ἐσχάτης αὐτῆς ἱμαῶδος, καθὼς ὁμολογοῦσιν ἅπαντες οἱ περὶ αὐτοῦ κριτικοὶ, ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ ἡ ἀγγλικὴ γλῶσσα ἔφθασεν εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς ποιητικῆς ἀναπτύξεως καὶ τελειότητος. Καὶ τοῦτο εἶνε ἴδιον παντὸς μεγάλου ποιητοῦ ἢ συγγραφέως. Ἀριστοτέχνηαι δὲ περὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν λογικὴν (διότι ἀμφοτέρω ταῦτα ἐκπηγάζουσιν ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πηγῆς), ἀνεδείχθησαν αὐταὶ μάλιστα οἱ ὑποχονδριακοὶ καὶ παραδοξολόγοι παντὸς εἶδους καὶ πάσης χροιάς ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς, ὁ Βύρων, ὁ Ρουσσώ, ἡ George Sand, ὁ Fallmerayer, κλπ. Ἄπαντες οὗτοι μεταβιβάζουσι τὸν ἀναγνώστην εἰς τὸν χιμαίρικόν καὶ ψευδῆ τῶν κόσμων, διὰ τριχίνης οὕτως εἶπεν γεφύρας. Ἡ τριχίνη αὕτη γέφυρα εἶνε τὰ λαμβανόμενα (les prémisses), τὰ ὅποια, ὅταν ἀναπείσθῃς τις ἄπ' αὐτῆς ἀποδεχθῇ, δὲν δύναται ἔπειτα νὰ μὴ συναποδεχθῇ καὶ τὸ συμπέρασμα, δὲν δύναται νὰ μὴ μεταβῇ καὶ κλεισθῇ εἰς τὸν κλωβὸν τοῦ ψευδοῦς ἐκείνου κόσμου. Ἀλλὰ πόσον ἰδρωτὰ χέουσιν ὅμως μέχρι οὐ διὰ μυρίων σοφισμάτων τοῦ πάθους, διὰ μυρίων ἀποκρύφων θελημάτων τῆς γλώσσης, ὑποβαστάζοντες τὸν ἀναγνώστην κατορθώσωσι νὰ διαβιβάσωσιν αὐτὸν διὰ τῆς τριχίνης γεφύρας. Καὶ πάντοτε σχεδὸν τὸ κατορθώνουσιν· ἀλλ' αὐτοὶ, οἱ ἀριστοτέχνηαι αὐτοὶ τῆς δικληκτικῆς καὶ τῆς γλώσσης. Ἀριστος θαυματοποιὸς εἶνε ὁ εἰδὼς ἀπάσας τὰς πηγὰς καὶ τὰ μέσα τῆς ὀπτικῆς ἀπάτης, ἀλλὰ τὰ μέσα ταῦτα καὶ πλειότερα καὶ κάλλιον αὐτὰ εἰδὼς κατέχει, ὅστις ἐπίσταται τὰς ἀληθείας τῆς ὀπτικῆς. Ἐάν, διὰ νὰ γίνῃ τις ἐν γένει ἀγαθὸς ποιητής, εἶνε ἀνάγκη νὰ γνωρίσῃ κατὰ βάθος τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν κόσμον, τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν φύσιν, ἔτι ἀναγκαϊότερον καθίσταται τοῦτο εἰς τὸν θέλοντα νὰ γίνῃ θαυματοποιὸς τῆς ποιήσεως, νὰ μεταγγίσῃ εἰς κεφαλὰς ὑγιεῖς καὶ καρδίαις ἀδιαφθόρους αἰσθητικῶς, ὅποια ἡ ὑγιὲς μερίς τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, τὴν ποιητικὴν ὑποχονδρίαν καὶ παραδοξολογίαν.

Στίχ. 24. Ἀλλὰ ἐκεῖνος τῶν θνητῶν τὸν ἔπαινον οἰκτεῖρων.] Ἡ λέξις θνητῶν δὲν ἔχει νόημα, ἢ ἂν ἔχῃ, ἀνάγκη νὰ ἐπαναλάβωμεν τὸν στίχον τοῦ Ὁρατίου. Μέχρι τοῦδε οἱ ποιηταὶ εἶνε καὶ λογίζονται καὶ αὐτοὶ θνητοὶ, ὅπως ἅπαντες ἀνεξαιρέτως οἱ ἄνθρωποι, οὐδ' ἐθεωρήθησαν ποτε παρὰ τινος ὡς θεοὶ ἢ ἡμίθεοι, οὐδὲ κἂν ὡς ἄγριοι. — Ὁμοίως καὶ ἡ λέξις οἰκτεῖρω ἀνήκει καὶ αὕτη εἰς τὴν ῥομαντικὴν φρασολογίαν, ἥτις εἶναι αὕτη ἀξία οἰκτιρμοῦ. — Καὶ ἀντὶ τοῦ· ἔπαινος κάλλιον θὰ ἦτο τὸ θαυμασμός. *Ολιγοῶν* (ἢ ἀδιαφορῶν περὶ) τοῦ θαυμασμοῦ τῶν ἀνθρώπων, θὰ ἦτο ἡ ἀρμοδίᾳ φράσις, ἥτις ὅμως

διὰ τοὺς ὑπερφωμαντικούς ποιητάς—τὸ γνωρίζω—
εἶνε λίαν πεζή.

Εἰς τὸ δεύτερον τεμάχιον.

Στίχ. 2. Ἐντὸς δρυμόνων σκοτεινῶν ἐζήτει τὴν
Μαρίαν.] Οὕτε ἦτο ἐκεῖ ἡ Μαρία, οὔτε τὴν ἐζήτει ὁ
ποιητὴς ἐκεῖ, διότι ἐγνώριζεν ὅτι ἐκεῖ δὲν ἦτο. Καί
ὁμως τὴν ἐζήτει, ἀπλῶς χάριν τῆς εὐχαριστήσεως
νὰ ζητῇ τὴν Μαρίαν τὴν ἐζήτει *par poësie*!

Στίχ. 3 καὶ 4.

« Ἐστéναζεν εἰς τῆς δρυὸς τοὺς κλάδους ὑποκάτω,
Καὶ τὴν βεβαίαν σιωπὴν ὡς ἄσμα ἠκραῖτο. »

Καθὼς πολλὰ τοῦ Ἀγνώστου, οὕτω καὶ ἐνταῦθα,
ὁ ποιητὴς συλλαμβάνει μὲν καὶ ἐγκυμονεῖ εὐτυχεῖς
καὶ ὡραίας ποιητικὰς ιδέας καὶ στοχασμοὺς, ἀλλ' οἱ
στοχασμοὶ τοῦ μετὰ τὸν τοκετὸν εἶνε πάντοτε σχε-
δὸν δυστυχεῖς, τὰ γεννώμενα παιδία οὐδέποτε σχε-
δὸν εἶνε ἄρτια καὶ ὑγιᾶ. Ὁ ποιητὴς ἔπρεπε νὰ γνω-
ρίζη, ὅτι, ὅπως ἅπαντα ἡ φύσις, οὕτω καὶ τὰ δένδρα
ἔχουσι τὴν συμβολικὴν των, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ
κατέχη καλῶς πᾶς μὲν ποιητὴς, ἰδίως δὲ ὁ καυχώμενος
ὅτι « μὴ ταπεινώσας ποτὲ μέχρι τῶν βιβλίων τὸ
ῥημα, » ἐν καὶ μόνον ἀλάνθαστον καὶ ἱερὸν βιβλίον
ἀνεγίνωσκε, « τὴν φύσιν τὴν εὐρεῖαν. » Οἱ δὲ κλά-
δοι τῆς δρυὸς εἶνε ὅλως ἀνάρμοστος καὶ πρᾶχορδος
ἀρετηρία τῶν ἐπομένων περὶ τῆς σιωπῆς ποιητικῶν
στοχασμῶν. Ἡ δρυς εἶνε, εἴπερ τι καὶ ἄλλο δένδρον,
ἥκιστα ἀρμόδιον εἰς τὸ νὰ προστατεύσῃ ὑπὸ τὴν
σκέπην τῆς τὴν ποίησιν τῆς σιωπῆς. Οἱ ἄρχαιοι, οἵ-
τινες, εἰ καὶ δὲν ἐξέφρασαν αὐτὸ καθόλου εἰπεῖν ἐν
τῇ ποιήσει, ὅπως οἱ νεώτεροι, ἀλλ' εἶχον ὅμως πολλῶ
βαθύτερον καὶ δαιμονιώτερον τὸ τῆς φύσεως αἶσθη-
μα, καὶ ἐξέφρασαν αὐτὸ θαυμασίως ἐν τῇ ποιητικῇ
αὐτῶν θρησκείᾳ, μεταξὺ τῶν ἐλίγων φυσικῶν ἀντι-
κειμένων, εἰς τὰ ὅποια ἀπέδιδον ὅπως τὴν ζωὴν καὶ
τὴν κίνησιν, οὕτω καὶ θεσπεσίαν τινα, δαιμονίαν φω-
νὴν, ἦτο καὶ δρυς. Παρκαίπω τὴν ἐν πλείσταις ὄ-
σαις θρησκείαις, (θρησκείαις λέγω, διότι εἰς αὐτάς
πρέπει, καὶ ἂν προείπον, νὰ ζητῇ τις τὸ ποιητικὸν
τῆς φύσεως αἶσθημα,) δρυολατρεῖαν ταύτην, καὶ ἀ-
ναφέρω τοὺς στίχους μόνον τούτους τοῦ ὑψηλοῦ
Αἰσχύλου, περὶ τῆς Δωδωναίας δρυὸς (Προμ. 831
—32.)

« Μαντεῖα θωκός τ' ἐστὶ Θεσπρωτοῦ Διός,
Τέρας τ' ἀπίστον αἰ προσήγοροι δρυὸς,
Ἵψ' ὧν σὺ λαμπρῶς κούδεν ἀνικτηρίαις
Προσηγορεύθης ἡ Διὸς κλεινὴ δάμαρ. »

Ἡ δρυς λοιπὸν εἶνε τὰ μάλιστα προσήγορον καὶ
φωρητικὸν δένδρον, ἥκιστα ἄρα ἐπιτέδειον νὰ ἐμ-
πνεύσῃ εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ ἀναγνώστου τὸ αἶ-
σθημα τῆς σιωπῆς, ὅπερ εἶνε ἀναγκαῖον νὰ προῦπο-
τεθῇ ὡς ἀρετηρία τῶν ἐπομένων ποιητικῶν περὶ τῆς
φύσεως στοχασμῶν.

Στ. 5. Τὴν σιωπὴν! Ἀλλ' ἡ σιγὴ ἔχει φωνάς;]
Ὁ ἀπαίδευτος στιχουργὸς ἠδίκησε τὸν ποιητὴν. Ἡ
γλώσσα καὶ ἡ ἔκφρασις ἀπελείφθη πολὺ ἐπίσω τῆς
ἐννοίας, ἣν μαντεύομεν ὅτι ἔχει ὁ ποιητὴς, ὅπερ συμ-
βαίνει ἅπαντα τοῦ σχεδὸν τοῦ ποιήματος τούτου.

Στ. 9. Ναί, ἤκουε τὴν σιωπὴν, ἀκίνητος ὡς φά-
σμα.] Διατί ἀκίνητος ὡς φάσμα; Τὸ φάσμα ὅπως
εἶνε εὐμεταβολώτατον, οὕτως εἶνε καὶ εὐκίνητότα-
τον. Ἐπειτα διατί ἐν γένει ὡς φάσμα;

Στ. 10. Τὸ πρῶτον καὶ ἔσχατον αὐτὸ τῆς οἴκου-
μένης ἄσματος.] Ἡ ἐννοια τῆς λέξεως ἄσμα εἶνε πολὺ
δυνατὴ καὶ ἔντονος, ὡς πρὸς τὴν σειρὰν τῶν ἐννοιῶν,
ἀλλ' ἔστω. Ἡ λέξις ὁμως οἰκουμένην καταστρέφει ὅ-
λον τὸ ποιητικὸν κάλλος τοῦ στοχασμοῦ, ὅσον
ἀφῆκεν ἀνέπαφον ἡ ἄλλη ἀκαταστασία τῆς λογικῆς
καὶ τῆς γλώσσης. Ἀντὶ τοῦ: οἰκουμένης ὁ ποιητὴς
ἔπρεπε νὰ εἴπῃ: τῆς πλάσεως, ἢ ἄλλην τινὰ ὁμοίαν
λέξιν.

Στ. 11. Μὲ σύννοιν τοῦ ποταμοῦ τὸ κάλλος
ἐθεώρει.] Ὁ ποταμὸς δὲν ἔχει κάλλος· ἡ λέξις κάλ-
λος δὲν εἶναι ἡ ἐκφράζουσα ὅτι ἤθελεν ἴσως νὰ εἴπῃ
ὁ ποιητὴς. Πρὸς ἀποφυγὴν μακρηγορίας ἀποφεύγο-
μεν νὰ ἐξηγήσωμεν τὸ διατί.

Στ. 14. Εὐώδῃ ἄνθη τῶν ἀγρῶν εἰς τὸνομα Ἐ-
κείνης.] Ἡ εἰς τὸνομα Ἐκείνης συναγωγὴ αὕτη εὐ-
ωδῶν ἀνθέων, εἶνε ἰδέα ἀδελφὴ καὶ αὐτοκασίγνη-
τος τῆς ἐν στίχ. 2 τοῦ αὐτοῦ τεμαχίου, καὶ αὐτὴ
καθαρὰ *poësie*, καὶ οὐδὲν πλέον.

Στ. 15. Εὐώδαις στίχοι τοῦ θεοῦ, πνοὴ τοῦ Αἰω-
νίου!] Ὁ στίχος οὗτος εἶνε ἄξιος τῆς Μαχαβαράτας·
ἡ ἐννοία του εἶνε οἶον προῖον χονδροειδοῦς Ἰνδικοῦ
πανθεισμοῦ. Ὁ ποιητὴς παύει πλέον διὰ τοῦ στίχου
τούτου νὰ ᾔνῃ Εὐρωπαῖος ποιητὴς, καὶ γίνεται Ἀσιά-
της. — « Εἰσθε ἀνίκανοι νὰ μὲ ἐννοήσητε! » φαν-
ταζόμεθα ἐπιφωνοῦντα ἐν ἀγανακτήσει τὸν ποιητὴν,
« εἰσθε ἀνίκανοι νὰ ἐννοήσητε τὴν θεῖαν μέθην, τὴν
θεῖαν μανίαν τοῦ ποιητοῦ! » Ἐννοοῦμεν τὴν ἀθη-
μονίαν ταύτην καὶ ἀγανάκτησιν τοῦ ποιητοῦ, ἀλλ'
ἂς πασχίσῃ καὶ αὐτὸς νὰ ἐννοήσῃ ἡμᾶς, καὶ ἐννοῶν
ἡμᾶς νὰ ἐννοήσῃ ἑαυτὸν.—Ναί, ἅπαντες οἱ ποιηταὶ
μεθύσκονται τὴν μέθην, καὶ μαίνονται τὴν μανίαν
τὴν ἀπὸ τῆς ποιήσεως. Ἀλλ' ἄλλη ἡ ποιητικὴ μανία
καὶ μέθη τοῦ Ἀσιανοῦ Καλιόδασα π. χ. τοῦ Ἰζε-
λαεδδίν—Ρουμί, τοῦ Χαφίς κλπ., καὶ ἄλλη ἡ τοῦ
Εὐρωπαίου Πινδάρου, Dante, Goethe, κλπ. Τοῦ Εὐ-
ρωπαίου ἡ ποιητικὴ μέθη εἶνε εὐκοσμός τις πάντοτε
καὶ εὐμουσος, ἐν ᾧ ἡ τοῦ Ἀσιανοῦ ἐλίγον τι μόνον
διαφέρει τῆς ἀληθινῆς μέθης, τῆς ἀπὸ τοῦ οἴνου. Ὁ-
πως ὁ ἀπὸ τοῦ οἴνου μεμεθυμένος ἀποβάλλει πλέον
τὴν συνείδησιν ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ἐκτὸς ἑαυτοῦ
πραγμάτων, καὶ τῶν διαφόρων ἑαυτοῦ πρὸς ἐκεῖνα,
καὶ ἐκεῖνων πρὸς ἄλληλα σχέσεων, καὶ « ὁ οὐρανὸς »

κατὰ τὴν κοινὴν φράσιν « τοῦ φαίνεται σφονδύλι », ὁμοίον τι συμβαίνει καὶ ἐν τῇ ποιητικῇ μέθῃ τοῦ Ἀσιανοῦ. Τὰ πάντα συγχέονται ἐν τῇ φαντασίᾳ του, καὶ τὰ πάντα δανείζονται τὴν φύσιν καὶ τὴν μορφήν πάντων. Ἀλλὰ τοῦτο οὐδέποτε συμβαίνει ἐν τῇ ποιητικῇ μέθῃ τοῦ Εὐρωπαίου. Αἴτιον δὲ τούτου εἶνε τὸ ἐξῆς, ὅτι ὁ μὲν Ἀσιανὸς φύσει τε καὶ θέσει ἦτο καὶ εἶνε ἀπαιδευτός καὶ ἀμαθής, ἡκιστα ἐπιστάμενος ἑαυτὸν, τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, καὶ τὴν φύσιν, καὶ τὰ κατ' ἄμφω ἀντικείμενα, ἐν ᾧ τὸν ἀντικείμενον συμβαίνει εἰς τὸν Εὐρωπαῖον. Ἀλλὰ μὴν ὅσω ἀπαιδευτότερος εἶνε τις καὶ ἀμαθέστερος, τόσο μᾶλλον ὁ κόσμος, ὅτε φυσικὸς καὶ ὁ κατ' ἄνθρωπον, εἶνε ἀπλοῦς, στοιχειώδης, καὶ περιοριζόμενος εἰς ἐλαχίστας τινὰς συγκεχυμένας γνώσεις ἢ εἰδήσεις, τὰς ὁποίας καὶ ἡ ἐλαφρὰ πνοὴ τῆς ποιητικῆς μέθης εἶνε ἱκανὴ νὰ συγχέῃ εἰς κρᾶμα, εἰς κυκεῶνα ἄκριτον καὶ ἀδιάφορον, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν καθ' αὐτὸ βᾶσιν τῆς ποιήσεως τῶν ἀνατολικῶν ἐθνῶν. Ἡ ποίησις αὕτη ἀρέσκει μὲν καὶ ὑπεραρέσκει εἰς τοὺς Ἀσιανούς, ἀλλ' εἰς τοὺς Εὐρωπαίους φαίνεται κακὸς ζήλος μόνον καὶ κακὸς κρᾶτος τῆς φαντασίας ἀκολασία καὶ ἀνεμοκοπία. Καὶ ὁ Εὐρωπαῖος ἐν τῇ ποιητικῇ του μέθῃ συγχέει διάφορα πράγματα, ἀλλ' εὐρίσκει πάντοτε ὅμως μίαν τινὰ αὐτῶν κοινὴν σχέσιν ἢ ὅψιν καὶ περὶ τὴν ἀνακάλυψιν ταύτης ἀναφαίνεται καὶ διαλάμπει ὅλη ἡ ἀγχίνοια καὶ τὸ δαιμόνιον τοῦ ποιητοῦ. Ἀλλὰ μὴν ποῖα κοινὴ ὅψις ἢ σχέσις εἶνε δυνατόν ποτε νὰ εὑρεθῇ μεταξὺ τῶν ἀνθέων καὶ τῶν στίχων τοῦ θεοῦ, ἢ μεταξὺ τῶν ἀνθέων καὶ τῆς πνοῆς τοῦ Αἰωνίου; Ὁ θεὸς, ὁ χριστιανικὸς θεὸς τῶν Εὐρωπαίων οὐδέποτε ἔγραψε στίχους, οὐδὲ δύναται νὰ φαντασθῇ ὁ χριστιανὸς, καὶ ἐν γένει ὁ Εὐρωπαῖος, τὰ ἄνθη ὡς πνοὴν ἢ πνεῦμα Θεοῦ. Μόνοι οἱ Ἀσιανοὶ θὰ ἐνδύουν κάλλιστα τὸν στίχον τοῦτον. Π. χ. τὸν ἔρωτα οἱ Ἀραβες ὀνομάζουσι στίχον τοῦ Κορανίου, στίχον ἄρα τοῦ Θεοῦ. Ὁμοίως τὰ χεῖλη οἱ Ἀραβες ὀνομάζουσι πνεῦμα Θεοῦ—πνοὴν τοῦ Αἰωνίου. Ἀλλὰ τὰ χεῖλη ὁ Ἀραβὶς ποιητὴς ὀνομάζει ἐν τῇ μέθῃ του καὶ Μεσσίαν, ἐνσώματον ζῶν, πνεῦμα ζωῆς, ἱατρὸν, Σελσεμπίλ (πηγὰς παραδείσου), καθαρὸν ὕδωρ, καθαρότατον αἶνον, κρατῆρα τῆς καλλονῆς, μεταλλεῖον λυχνιῶν, λυχνίτας, ἐκλειγμα, κατάπλασμα, θηριακὴν, λευκὸν ὄνυχον, δροσερὰ φυτὰ, σαρβέτιον, σακχαρινὸν πλακούντιον, δίστιχον τῆς Χάριτος, σάκχαρ κρυσταλλωτὸν (κάνδιον), ἡῶ, Κάνωπον, νομηνίαν κτλ. (ἴδε πολλὰ παραδείγματα ἐν τοῖς διαφόροις συγγράμμασι τοῦ Hammer). Πάντα ταῦτα, πλὴν ὀλιγίστων τινῶν, οὐδέποτε εἶνε δυνατόν νὰ τύχωσι τῆς σφραγίδος τοῦ Εὐρωπαίου ἀπόλλωνος. Εἶνε πρᾶληρήματα ἀκολάστου καὶ ἀχαλινώτου φαντασίας Ἀσιανοῦ ἀμαθοῦς καὶ ἀπαιδευτοῦ. Ἀς μελετήσῃ ὁ ποιη-

τῆς σπουδαίως καὶ ἐμμετρώως ἑαυτὸν καὶ τὸν κόσμον, καὶ ὡς παύσῃ ἐκλαμβάνων καὶ ἑκαστον παίγνιον τῆς φαντασίας του ὡς ἔμπνευσιν τῶν Μουσῶν.

Στ. 18. Ἐπόθει νέος νὰ σεσεθῇ εὐώδης ὡς τὰ μύρα.] Ὁ ποιητὴς ἀπεμακρύνθη χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ ἀπὸ τοῦ ποιητικοῦ κόσμου τῆς ἐρημίας εἰς τὸν πεζὸν κόσμον τῶν κοινωνιῶν, ἀπὸ τῶν εὐωδῶν ἀνθέων εἰς τὰ τεχνητὰ καὶ παρασκευαστὰ μύρα, καὶ τοῦτο διότι τὰ πάντα παρ' αὐτῷ εἶνε κυκεῶν. Ἄλλο εὐωδία καὶ ἄρωμα, καὶ ἄλλο μύρον' ἐκεῖνα εἶνε προϊόντα τῆς φύσεως, τοῦτο τῆς τέχνης. Προφανέστατα δὲ ἀντίκειται εἰς τοὺς ποιητικοὺς σκοποὺς τοῦ ποιητοῦ νὰ εἴπῃ ὅτι ἐπεθύμει ν' ἀποθάνῃ εὐώδης ὡς τὰ μύρα, ἀλλὰ καθὼς ἡ εὐωδία τῶν ἀνθέων, ἢ τοῦλάχιστον εὐώδης ὡς τὰ ἄρώματα.

Στ. 19. Καὶ ν' ἀναθῇ τὸν οὐρανὸν μὲ ἄνθη εἰς τὴν χεῖρα.] Γογγορισμός. Ἐὰν ὅμως ὁ ποιητὴς ἐφείδετο τοῦ στίχου, ἔπρεπε νὰ τὸν οἰκονομήσῃ ἄλλῶς, καὶ νὰ τῷ δώσῃ ἄλλην ἐν τῇ ἀναπτύξει καὶ σειρᾷ τῶν νοημάτων θέσιν.

Στ. 24—27. Ἰπόδακρυς κ' ἡ κόρη τῶν αἰθέρων.] « Ἰπόδακρυς τὴν ἔβλεπε καὶ τῇ προσεμειδίᾳ, » τίς τίνα; Ὁ ποιητὴς τὴν Παναγίαν! Ὅ,τι καὶ ἂν θέλῃ νὰ εἴπῃ ὁ ἐπόμενος στίχος « Ἡ Παναγία δι' αὐτὸν ἐλέγετο Μαρία », ὁ 24 στίχος καταφέρεται ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ, ὅπου προσπαθεῖ ὁ ποιητὴς νὰ κρατήσῃ ὁδὸν αὐτὸν, εἰς τὸ γελοῖον. Ὁ ποιητὴς θέλων νὰ δικαιολογηθῇ διὰ τὴν ἀσέβειαν ταύτην, ἐχυροῦται ὅπισθεν τῶν ἐπομένων στίχων: « Ἀσέβεια, κτλ. » Ναί, ἀσέβεια εἶνε ἡ ἐννοια τῶν στίχων τούτων, ἀλλ' εἶνε ἀσέβεια ὅχι τόσο εἰς τὰς ἰδέας τοῦ χριστιανοῦ, ὅσον εἰς τοὺς αἰωνίους καὶ ἀπαραβάτους αἰσθητικοὺς νόμους τοῦ καλοῦ. Οἱ στίχοι οὗτοι εἶνε ὅχι ἀσεβεῖς, ἀλλὰ μικροὶ, ὅπως ἤθελεν εἴπῃ ὁ Ἀριστοτέλης, αἰσθητικῶς δηλ. μικροί. Ὁ ποιητὴς λέγει ὅτι ὁ προσεμειδίων οὗτος εἰς τὴν Παναγίαν ἄγνωστος ποιητὴς ἦτο μέγας. Τῷ συμβουλευόμεν, ἐὰν τῶνόντι θέλῃ νὰ γίνῃ ὁ ποιητὴς τοῦ μέγας, πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ θέσῃ ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν του, τὸ ῥητὸν τοῦτο μεγάλου ἀνδρός, τοῦ Ναπολέοντος: *Du sublime au ridicule il n'y a qu'un pas!*

Εἰς τὸ τρίτον τεμάχιον συντομίας χάριν, πρῶτον μὲν ὑπενθυμίζομεν ἐν γένει καὶ πάλιν τὸ ῥητὸν τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος· ἔπειτα φέρομεν τὴν ἐξῆς μόνον παρατήρησιν εἰς τοὺς Στ. 14—22: Ἦτο κρίνος . . . κ' ἡγέρθη ἐδῶ κάτω.] Ὁ τελευταῖος τῆς περικοπῆς ταύτης στίχος εἶνε ἐκ τῶν ὀλίγων ἀδαμάντων τοῦ ποιήματος. Κατὰ τὴν συνήθειάν του ὁ ποιητὴς δὲν κατάρθωσε νὰ τὸν θέσῃ ὅπου καὶ ὅπως ἔπρεπε. Πρὸς τί αἱ ἄλλεπάλληλοι προηγούμεναι παρομοιώσεις καὶ μεταφοραί; Δὲν ἐννοεῖ ὁ ποιητὴς, ὅτι ἀφ' οὗ καταστρεύσῃ καὶ ἐξαντλήσῃ ἐν οὐ δέοντι τὰς ὀπτικές

δυνάμεις τοῦ ἀναγνώστου μὲ τὸ πολύχρωμον καὶ πολυποίκιλον τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐκζίνων εἰκόνων φῶς, ἀπχμβλύνει ἐπὶ τέλους τὴν ὄρασιν αὐτοῦ, καὶ καθιστᾷ αὐτὴν ἀνίσκνον νὰ ἴδῃ καὶ θαυμάσῃ τὸ φῶς τοῦ ἀδάμαντος; Τί θὰ ἔλεγέ τις περὶ ζωγράφου, ὅστις ἀντὶ νὰ συγκεντρώσῃ οἰκονομῶν τὸ φῶς εἰς ἓν σημεῖον, τὸ κυριώτατον, τοῦ πίνακος του, διέχυνεν αὐτὸ ἀσώτως καὶ ἀδιαφόρως ὅπου τύχῃ; Ὅτι ἄγνοεῖ καὶ τοὺς στοιχειωδεστάτους κανόνας τῆς ζωγραφικῆς συνθέσεως.

Τὴν περὶ τοῦ Ἀγνώστου σημείωσιν ταύτην ἐξετείναμεν εἰς μερικωτέραν καὶ λεπτομερεστέραν τῶν ἀναγνωσθέντων τεμαχίων σχολίαν, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐλίγων, θέλει ὠφεληθῇ ὁ ποιητής, ὅστις καθὼς ὁ ἴδιος λέγει πολλαχοῦ τοῦ Ἐγερτηρίου, εἶνε νέος.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΣΥΡΙΑΝ

Τελετῶν τοῦ Γάμου.

ὁ π ὁ

ΑΙΜΥΛΙΑΣ ΜΑΡΟΥΤΤΗ.

(Τέλος. Ἰδὲ φυλλ. 314.)

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα, περὶ τοῦ ἀγγραφῶτος. — Ἀλλ' ἔως ἐδῶ δὲν τελειοῦνται τὰ βήματα τοῦ γαμβροῦ· νῆαι δυσκολίαι καὶ νῆαι ἐμπόδια εὐρίσκουσιν οἱ γονεῖς, ὅπως προσδιορίσωσι τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου· ἔνα μῆνα πρότερον εἶναι ὑπόχρεως ὁ γαμβρὸς νὰ εἰδοποιήσῃ περὶ τούτου τοὺς συγγενεῖς τῆς νύμφης, τοῦτο δὲ ἐπισήμως, δηλαδὴ διὰ τῶν στενωτέρων συγγενῶν του, τῶν ιερῶν καὶ τῶν προκρίτων τοῦ θρησκειώματός του, πρέπει νὰ πέμψῃ πρὸς αὐτοὺς νῆαν πρεσβείαν, καὶ τότε δὴ τότε οἱ γονεῖς, ὡς βασιλεῖς μέλλοντες νὰ παραχωρήσωσιν ἢ παραιτηθῶσι τῶν στεμμάτων των, μυρίας εὐρίσκουσι δυσκολίας, προφασιζόμενοι, ὅτι, ἂν ἐγγώρισον ὅτι τόσον ταχέως θὰ ἀπολέσωσιν ἐκ τῶν κόλπων των τὸ τέκνον τῆς στοργῆς των, ποτὲ δὲν θὰ συγκατένευον, ὅτι τὰ ἐνδύματα τῆς νύμφης δὲν εἶναι ἔτοιμα, καὶ ἄλλα παρόμοια, καὶ ἐννοεῖται μὲν ὅτι τοῦτο εἶναι κομψῆς Κωμωδίας τρόπος, ἀλλὰ τί γίνεται, ἂν ποτε θελήσῃ τις ν' ἀντιλέξῃ πρὸς τούτους; ἀπαντῶσιν ὡς οἱ Βρετταροί

Ainsi faisaient nos pères et nous les immitons.

Ἐπὶ τέλους συγκατατίθενται νὰ προσδιορίσωσι τὴν ἡμέραν, καὶ τὴν ἐπαύριον ὁ γαμβρὸς εἶναι ὑπό-

χρεως νὰ πέμψῃ πρὸς τὴν νύμφην κιβώτιον διὰ τὰ φορέματα της, τὸ ὅποιον συνήθως εἶναι ἐκ καρποζύλου ἀξίας τεσσαράκοντα ἢ πενήτηκοντα δραχμῶν καὶ ἐν ζεῦγος ἐνδύματα ὑποποδίων ἢ Κοθόρνων πεποικιλμένων δι' ἐλεφαντοκοκκάδων ἀξίας εἴκοσι περίπου δραχμῶν ἢ καὶ πλειότερον κατὰ τὴν παρουσίαν τοῦ γαμβροῦ.

Ἀπὸ τῆς ἐπαύριον, ἡ νύμφη χρεωστεῖ νὰ φέρῃ τὰ παλαιότερα ἐνδύματά της· ἀνυπόδητος καὶ λυσίκομος σχεδὸν περιφέρεται ἐν τῇ πατρικῇ οἰκίᾳ, καὶ τοῦτο, λέγουσιν, ὅπως λάμψῃ ἀκολούθως τὸ κάλλος της ἐν στολισμοῖς καὶ κοσμήμασιν· τρεῖς δὲ ἡμέρας πρὸ τοῦ γάμου αἱ συγγενεῖς τῆς νύμφης προσκαλοῦσι τὰς τοῦ γαμβροῦ εἰς γεῦμα, μετὰ τὸ ὅποιον μόναι αἱ τοῦ γαμβροῦ λαμβάνουσι τὴν νύμφην καὶ μεταβαίνουν μετ' αὐτῆς εἰς τὸν λουτρόν, ὅπου, ἄφου τὴν πλύνωσι καὶ τὴν καλλωπίσωσι εἰς ὅλον ἐν γένει τὸ σῶμα διὰ γελοίων καὶ τραγελαφικῶν βαφῶν καὶ εἰκόνων, τὴν ἐνδύουσι ἀπὸ τὸ ὑποκάμισον μέχρι τῶν σαρδαλίων διὰ ξένων φορεμάτων καὶ τὴν καταφορτίζουσι διὰ χρυσῶν στολισμάτων, ἅτινα ἅπαντα ἐπίσης εἶναι ξένα, οὕτω δὲ τὴν φέρουσιν εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν.

Τὴν δ' ἐσπέραν μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ μεταβαίνουν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης καὶ φέρουσιν ἐκεῖθεν τὸ κιβώτιόν της, ὅπερ (ἐν παρόδῳ λεχθήτω) πρέπει νὰ μείνῃ κλειστὸν ὅκτι ὅλας ἡμέρας, καθ' ἃς ἡ νύμφη φέρει ξένα ἐνδύματα καὶ στολίδια· ἐπὶ δὲ τοῦ κιβωτίου θέτουσι τοὺς κοθόρνους τῆς νύμφης, ἐν ζεῦγος προσκεφαλαίων ἐν κτέρειον καὶ ἐν κάτοπτρον. Ἀφ' οὗ δὲ ταῦτα μετακομισθῶσιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, ἀρχίζουσι πανγύχια τὰ ἕσματα καὶ οἱ χοροὶ, μόνον τὴν Κυριακὴν τὸ πρῶτ πάντοτε, ὅτι ὁ γαμβρὸς μεταβαίνει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπου μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν τελεῖται ὁ γάμος. Ἡ δὲ νύμφη μεταβαίνει εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνωδευμένη ὑπὸ πλήθους γυναικῶν καὶ ἐν χορδαῖς καὶ τυμπάνοις, πολλὰκις δὲ καὶ ἐφιππος μέχρι τῶν θυρῶν τοῦ ναοῦ· ὡς δὲ ἡ συνήθεια ἐν γένει εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς ἀνατολῆς, αἱ γυναῖκες βαδίζουσι καθ' ὁδὸν ἐσκεπασμένοι ἀπὸ κορυφῆς μέχρι ποδῶν διὰ λευκῆς σινδόνης καὶ τὸ πρόσωπον διὰ μανδυλίου **Calem-Kiar** (καλεμκερίου)· ἐπὶ τοῦ μανδυλίου τούτου ἡ νύμφη φέρει ἐρυθρὰν σκέπην πρὸς διάκρισιν.

Εἰς τὰ πλεῖστα τῶν χωρίων ἐπικρατεῖ ἡ ἐπομένη βαρβαροτάτη συνήθεια. Ἡ νύμφη πρέπει νὰ προσποιηθῇ ὅτι δὲν θέλει νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ κρυφθῇ εἰς μέρος τι ἀπόκρυτον, ὅπου ταχέως ἢ ἀργὰ εὐρίσκεται, τότε δὲ τὴν σέρουσι διὰ τῆς βίας καὶ πλῆθος ραβδισμῶν πίπτει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ σώματος αὐτῆς, ἡ δὲ ἀθλία